

STORTINGET

Representantforslag 169 S

(2018–2019)

fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Solfrid Lerbrekk, Torgeir Knag Fylkesnes og Sheida Shangtarash

Dokument 8:169 S (2018–2019)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Solfrid Lerbrekk, Torgeir Knag Fylkesnes og Sheida Sangtarash om arbeidsvilkår foran anbudsregimer

---

Til Stortinget

Bakgrunn

Tjenesteyting utgjør en stor del av det norske arbeidslivet, og tjenester og løpende oppgaver blir i økende grad anbudsutsatt. Konkurransetsetting av oppgaver og funksjoner fører også til konkurranseutsetting av ansattes stillinger og arbeidsvilkår.

I tjenesteytende privat sektor er nettopp renhold, vakttjenester og veivedlikehold noen av bransjene som er mye utsatt for anbudsutsettelse og konkurranse. Oppgaver som utføres av arbeidstakere som jobber i tjenesteytende bransjer, oppfyller ikke nødvendigvis vilkårene for virksomhetsoverdragelse, og disse arbeidstakerne har derfor ikke de samme rettighetene som arbeidstakere som blir utsatt for tradisjonelt oppkjøp. Dersom vilkårene for virksomhetsoverdragelse etter kapittel 16 i arbeidsmiljøloven ikke er oppfylt, eller virksomhetsoverdragelse ikke er avtalt, kan ikke arbeidstakerne kreve å beholde jobben sin når arbeidet blir satt ut til andre.

Et eksempel er et kjøpesenter som setter ut vakthold på anbud, og hvor vekterne ikke får beholde jobben. Dersom det foreligger en virksomhetsoverdragelse, eller det settes krav om dette, får de ansatte mulighet til å beholde jobben og bli med over til ny arbeidsgiver. Forslagsstillerne mener det er behov for et sterkere vern av anbudsut-

satte arbeidstakeres rettigheter. Mange av bransjene som drives av anbud, har en høy andel ansatte med innvandrerbakgrunn, og det er generelt lav organisasjonsgrad i bransjene. Forslagsstillerne viser til at virksomhetsoverdragelse ikke er relevant for alle typer anbud. For oppgaver som utføres én gang eller sjelden vil behovet for virksomhetsoverdragelse åpenbart ikke være til stede.

Forslagsstillerne mener reglene om virksomhetsoverdragelse må styrkes, slik at ansatte i større grad er sikret jobb når arbeidet settes ut på anbud. Innen allmengjorte bransjer er det ulovlig å tilby lavere lønn enn det reglene tilsier. Likevel viser undersøkelser at andre arbeidsvilkår blir svekket (Fafø 2018:26). Det må stilles krav om at lønns- og arbeidsvilkår ikke svekkes som følge av anbudsutsetting.

Forslagsstillerne viser til at reglene for virksomhetsoverdragelse også inneholder en reservasjonsrett for arbeidsgiver. Dersom arbeidsgiver reserverer seg mot å beholde tariffavtalen, vil derfor de ansatte kunne miste sentrale rettigheter og arbeidsvilkår når avtalen utløper. Dermed utgjør virksomhetsoverdragelse ingen garanti for at arbeidsvilkårene ikke blir endret og svekket etter overdragelsen.

Landsmøtet til Norsk Arbeidsmandsforbund (NAF) i 2019 løftet fram utfordringene med pressede arbeidsvilkår som følge av anbud innen tjenesteytende bransjer. Landsmøtet vedtok at de skal jobbe for at arbeidsmiljølovens regler for virksomhetsoverdragelse styrkes, slik at de også omfatter serviceyrkene.

Når det går konkurranse i arbeidsvilkår

I Fafø-rapporten «Renhold sett nedenifra» (2018:26), som bygger på intervjuer med over 500 renholdere, er renholdsbransjen beskrevet som særlig utsatt for anbud. Bransjen er sårbar fordi den er arbeidsintensiv, med be-

grensede krav til formell kompetanse og lave etableringskostnader. Bransjen var fram til 2011 i liten grad utsatt for kontroll og oppfølging fra myndighetenes side. Dette har bidratt til at den har tiltrukket seg useriøse aktører som har vært ute etter å tjene raske penger. I rapporten kommer det frem at blant nyetablerte selskaper forsvinner halvparten i løpet av ett år. Arbeidet med å bedre forholdene framstår derfor som noe det kontinuerlig må jobbes med. Renholderne sliter også med større tidspress enn før, viser rapporten. Tre av ti sier de må vaske større arealer innenfor samme tidsrom enn for bare to–tre år siden, mens fire av ti sier at de ikke får betalt dersom de bruker mer tid enn det som er avsatt.

I 2008 var halvparten av arbeidstakerne i renholdsbransjen norske. I 2017 hadde andelen sunket til 30 pst. Økningen blant innvandrere har særlig kommet blant arbeidstakere fra EU-land i Øst-Europa. I 2011 ble deler av renholdsoverenskomsten allmenngjort, og i 2012 ble godkjenningssystemet i renholdsbransjen innført. Ifølge Fafo-rapporten har allmenngjøring hatt effekt på lønn og arbeidstid. Men rapporten slår fast at ikke alle får tilleggene de har krav på, arbeidspresstet øker, og stillingene reduseres. Sannsynligheten for ikke å få betalt de lønnsstilleggene man har krav på, øker hvis man er renholder fra Øst-Europa. Fafo slår videre fast at arbeidspresstet i renholdsbransjen har vært økende over tid. Til tross for at det har blitt iverksatt tiltak i bransjen, der blant annet godkjenningssystemet stiller krav til helse, miljø og sikkerhet, mente inspektører fra både Arbeidstilsynet og partene i bransjen i 2016 at arbeidspresstet, eller presstet på ytelsene, fortsatt var økende.

Også vaktbransjen er sterkt utsatt for anbud i privat og offentlig sektor. Fafo-undersøkelsen «Anbud og arbeidstakerrettigheter» (2011) viser at mange innen renholds- og vaktbransjen mister jobben når bedriften de er ansatt i, taper en anbudskonkurranse. I undersøkelsen svarer de fleste tillitsvalgte at anbud svekker de ansattes vilkår og kvaliteten i tjenesten.

Det offentlige må ta oppgavene tilbake

Dette representantforslaget omhandler hovedsakelig de som arbeider i tjenestesektoren i privat sektor. Forslagsstillerne mener likevel det er nødvendig å understreke at offentlige myndigheter har et særlig ansvar når det gjelder å gå foran for trygge lønns- og arbeidsvilkår. Forslagsstillerne mener det er alvorlig når offentlige myndigheter vil spare penger på folks arbeidsvilkår ved å anbudsette drift av løpende, sentrale oppgaver som renhold.

Våren 2019 stod renholdere ved Molde og Kristiansund sykehus i fare for å miste jobben da helseforetaket skulle konkurranseutsettes. Sykehuset stilte først ikke

krav til virksomhetsoverdragelse i anbudet, og de ansatte risikerte å miste jobben sin. Helseforetaket hadde beregnet at det kanskje kunne spares kostnader tilsvarende ti stillinger på konkurranseutsettingen. Etter sterkt press satte imidlertid helseforetaket til slutt vilkår om virksomhetsoverdragelse, slik at renholderne ikke skulle miste jobben i forbindelse med konkurranseutsettingen. Til tross for dette risikerer de ansatte likevel å få svekkede arbeidsvilkår hos sin nye private arbeidsgiver.

Også i andre deler av staten settes mye løpende tjenesteyting ut på anbud. Fra 2016 ble renholdet i forsvarssektoren privatisert og konkurranseutsatt. Ifølge Fafo-rapporten «Når jobben settes ut på anbud – Outsourcing av renhold i Forsvaret» (2018:32) har de ansatte også her tapt økonomisk på anbudsutsettelsen, selv om anbudet innebar en virksomhetsoverdragelse. Saken om renhold i Forsvaret viser de alvorlige konsekvensene av at det offentlige «outsourcer» helt sentrale løpende oppgaver.

Forslagsstillerne mener arbeidsvilkår må gå foran anbudsregimer. Derfor må konkurranseutsettingen av renhold i statlige virksomheter stanse, og allerede anbudsette renhold må tas tilbake i egen regi.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen gjennomgå reglene for virksomhetsoverdragelse og fremme forslag til lovendring som sikrer at arbeidstakere innen renhold, vakthold og veivedlikehold ikke mister jobben når en anbudskontrakt utløper.
2. Stortinget ber regjeringen gjennomgå virkninger av reservasjonsretten i arbeidsmiljøloven § 16-2 annet ledd, herunder konsekvensene for lønns- og arbeidsvilkår, og fremme lovforslag som styrker arbeidstakernes vilkår ved virksomhetsoverdragelse.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at lønns- og arbeidsvilkår ikke svekkes som følge av anbudsutsetting.
4. Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensene av anbudsutsetting i ulike bransjer, med særlig vekt på konkurranseutsettingens konsekvenser for arbeidstakere og deres arbeidsvilkår, og fremme forslag til lovendringer som styrker arbeidstakeres stilling.
5. Stortinget ber regjeringen sikre at konkurranseutsettingen av renhold i statlige virksomheter stanser, og at allerede anbudsette renhold tas tilbake i egen regi.

14. juni 2019

Audun Lysbakken

Solfrid Lerbrekk

Torgeir Knag Fylkesnes

Sheida Sangtarash